

Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta mezinárodních vztahů

Kulturní diplomacie Francie: případ muzea Louvre v Abú Dhabí

semestrální práce z předmětu 2SM448

Autorka semestrální práce: Martina Havelková
Vyučující předmětu: Jakub Eberle, Ph.D.
Rok: LS 2023

Obsah

Úvod	1
1 Teoreticko-metodologické ukotvení	2
1.1 Soft power	2
1.2 Kulturní diplomacie	2
1.3 Role muzeí v diplomacii	4
1.4 Metoda	4
2 Případová studie Louvre Abú Dhabí	5
Závěr	10
Seznam literatury	11

Úvod

Kulturní diplomacie je významnou složkou zahraniční politiky států. Propojení kultury a politiky umožňuje státům vytvářet a upevňovat mezinárodní vztahy a propagovat své zájmy a hodnoty na mezinárodní scéně. Zároveň může kultura sloužit jako prostředek k budování porozumění mezi různými kulturami. V současnosti lze pozorovat vzestup stále ambicióznějších a inovativnějších projektů v rámci kulturních výměn na mezistátní úrovni. Export kulturních institucí nasvědčuje o rostoucím významu kulturně-diplomatických aktivit. Jedním z takových příkladů je franšíza ikonického pařížského muzea Louvre v arabském světě.

Muzeum Louvre v Abú Dhabí reflektuje bilaterální spolupráci v oblasti kultury mezi Francií a Spojenými arabskými emiráty (SAE). Partnerství mezi oběma zeměmi v oblasti kultury není ničím novým. Francouzské kulturní instituty působí v SAE již několik desetiletí a nabízejí kurzy francouzštiny, literatury, umění nebo historie. V Abú Dhabí sídlí rovněž odnož francouzské univerzity Sorbonne a řada bilingvních škol, které nabízejí výuku jak v arabštině, tak ve francouzštině. Muzeum Louvre Abú Dhabí však představuje nový druh spolupráce zahrnující různé aktéry i specifický institucionální a finanční rámec.

Cílem následujícího textu je odhalit specifika muzea Louvre Abú Dhabí v kontextu francouzské kulturní diplomacie. Předmětem této analýzy bude interpretace a kritické zhodnocení toho, jakým způsobem je nastavena spolupráce na projektu muzea mezi Francií a SAE. Důraz bude kladen na zejména na zapojené aktéry, kulturní artefakty, financování projektu, hodnoty připisované muzeu v oficiálním diskurzu francouzských prezidentů a reakci veřejnosti. Autorka má za cíl tímto článkem poukázat na neotřelou formu spolupráce v rámci kultury, která v některých ohledech slouží jako nástroj pro naplnění konkrétních zahraničněpolitických cílů.

První část textu bude věnována představení základních konceptů a teoretického rámce. Bude zde představena měkká moc státu a její projev v podobě kulturní diplomacie. Současně se kapitola zaměří na roli muzeí v diplomacii, potažmo v mezinárodních vztazích. Následovat bude část věnovaná jednopřípadové studii, která aplikuje představené koncepty na případ muzea Louvre Abú Dhabí. Tato analýza se soustředí na nastavení rámce spolupráce, oficiální diskurz, který doprovázel vznik projektu a jeho přijetí ze strany francouzské veřejnosti.

1 Teoreticko-metodologické ukotvení

1.1 Soft power

V teoretické rovině tato práce vychází z konceptu soft power, neboli měkké moci, který formuloval v průběhu devadesátých let minulého století americký politolog Joseph Nye. Měkká moc stojí v protikladu k tradičnímu pojetí tzv. tvrdé moci, jejímiž typickými nástroji jsou hrozby donucení silou nebo přímé ekonomické pobídky výměnou za konformní chování. Zjednodušeně, měkká moc spočívá ve schopnosti ovlivňovat preference druhých prostřednictvím mocenských zdrojů jako jsou kultura, ideologie a instituce (Nye, 2012). Jinými slovy, zmíněný koncept v sobě zahrnuje nejen kulturu daného státu, politické hodnoty sdílené na domácí úrovni i v zahraničí, ale i zahraniční politiku (Tomalová, 2008).

V této souvislosti není měkká síla výhradně pod kontrolou vlád. Mezi zapojené aktéry patří zejména občanská společnost, resp. diaspora, soukromé společnosti, nevládní organizace nebo média (Tomalová, 2008). Měkkou moc tedy může využívat téměř každá skupina s odpovídajícím vlivem na cílovou skupinu, pokud ji dokáže přesvědčit o důležitosti svých cílů a záměrů (Carta & Higgott, 2019). Právě zapojení různých aktérů představuje velké úskalí tohoto konceptu, které souvisí s kauzalitou a obtížnou prokazatelností příznivého vlivu na výsledek. Pro účely tohoto textu bude brán zřetel především na kulturní diplomacii, ve které významnou úlohu hrají kulturní projevy. Ty přenášejí určité hodnoty a identity z jedné společnosti do druhé a mohou tak působit jako vektor moci se schopností formovat preference jiného aktéra.

1.2 Kulturní diplomacie

Kulturní diplomacie představuje jednu z dimenzí zahraniční politiky, kterou státy využívají k dosažení vytyčených zahraničněpolitických cílů. V této optice lze kulturní diplomacii definovat jako nástroj měkké moci opírající se o strategické využívání kulturních projevů ve snaze uspokojit partikulární zájem státu (Lombard, 2022). Mezi projevy kultury patří především kulturní dědictví, výuka jazyka, různorodá kulturní tvorba zahrnující literaturu, hudbu, výtvarné umění a kinematografii, včetně jejich šíření prostřednictvím rádiového a televizního vysílání v zahraničí nebo skrz výměnu nositelů kultury mezi státy (umělců, vědců apod.).

Kulturní diplomacii lze považovat za podmnožinu veřejné diplomacie, neboť obě formy usilují o vytvoření pozitivního obrazu o daném státu s ohledem na jeho hodnoty a napomáhají porozumění mezi národy (Tomalová, 2008). Zároveň společným

rysem veřejné a kulturní diplomacie je důraz na dlouhodobý časový horizont v rámci budování vztahů. Kulturní diplomacie klade specifický důraz na kulturní složku při vytváření příznivého obrazu země, zatímco podstatou veřejné diplomacie je schopnost ovlivnit veřejné mínění u zahraničního publika prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (Lombard, 2022). Jinak řečeno, veřejná diplomacie může poskytnout platformu pro kulturní diplomacii tím, že vytváří příležitosti pro kulturní výměnu a dialog mezi národy. Analogicky, kultura dokáže oslovit velké množství lidí, což z ní činí ideální médium pro veřejnou diplomacii, které podporuje pozitivní obraz země.

Z povahy kulturní diplomacie vyplývá, že se v idealistické rovině vyznačuje nepolitickou formou diplomacie, která se prostřednictvím kulturních vztahů zaměřuje na podporu společných hodnot a porozumění mezi kulturami (Lane et al., 2013). Snaží se vytvořit platformu pro dialog a spolupráci, která přesahuje tradiční politické a ekonomické vztahy. Clarke (2020) chápe kulturní diplomacii jako samostatnou oblast zahraniční politiky, která podporuje kvalitu života, umění, budování společných kapacit, hospodářský růst a sociální soudržnost tím, že zapojuje občany jako producenty i konzumenty kulturních aktivit. V rámci kulturní diplomacie je cílem organického rozvoje mezinárodních kulturních vztahů zapojit národní vlády, mezinárodní a regionální organizace i aktéry občanské společnosti do konstruktivního dialogu založeného na rovnosti a vzájemném respektu, a to nad rámec socioekonomických a mocenských nerovností mezi jednotlivými zeměmi a zúčastněnými aktéry. Právě příznačná spolupráce několika aktérů může v době konfliktních a napjatých politických vztahů posloužit jako alternativní půda pro udržování vztahů, které jsou pro tradiční diplomacii obtížně dosažitelné (Lincot, 2021). Užší kulturní vztahy proto mohou působit jako strategický prostředek k rozvoji nových komunikačních kanálů s partnerskými státy.

Stát hraje v kulturní diplomacii zásadní roli, neboť často poskytuje rámec a finanční zdroje pro programy kulturní výměny (Tomalová, 2008). Vlády mohou kulturní diplomacii využívat k dosažení řady strategických cílů, včetně podpory image své země, zlepšení dvoustranných vztahů a prosazování svých hospodářských a politických zájmů. Paralelně s tím však existuje riziko politické instrumentalizace kultury, kde svébytné a „nezávislé“ kulturní instituce jsou podřízeny státní moci často v kontextu manipulace (Kazerouni, 2015).

1.3 Role muzeí v diplomacii

Muzea slouží jako prostředky, jimiž národ prezentuje svůj vztah k vlastní historii a jiným kulturám (Sylvester, 2015). Tyto kulturní instituce hrají klíčovou roli při utváření národní identity. Budování kulturních institucí příznivě dopadá na celou škálu oblastí od podpory cestovního ruchu, zlepšování pověsti země a přispívání k rozvoji občanské společnosti (Lincot, 2021). Zatímco původně byla muzea pevně spjata s určitým územím a vyjadřovala jedinečnou identitu, nyní se stávají nadnárodními aktéry, kteří se etabloují na nových územích (Lavergne, 2017). Tato globální strategie zůstává zatím využívána jen zřídka a výjimečně, a to i mezi předními světovými muzei, a vyžaduje souhru několika faktorů. Mimo kvalitní a efektivní kulturní diplomacii je předpokladem velký potenciál značky, přičemž kulturní (měkká) moc je klíčovým prvkem tohoto nového trendu.

1.4 Metoda

Z metodologického hlediska je předložená práce jednopřípadovou studií, která využívá a kombinuje kvalitativní interpretativní výzkum a analýzu diskurzu. Cílem je identifikovat aktéry zapojené do tohoto projektu, způsob fungování a dekonstruovat význam, který aktéři přisuzují franšíze muzea Louvre Abú Dhabí. Zohledněny jsou reakce francouzské veřejnosti prostřednictvím akademických a mediálních článků. Vzhledem k charakteru předloženého textu bude empirická část spočívat především na primárních zdrojích. Pozornost zde bude věnována zakládající smlouvě a politickým diskurzům francouzských prezidentů, které doprovázely vznik a inauguraci muzea Louvre Abú Dhabí a jsou dostupné na stránkách Elysejského paláce¹.

.....
¹ Konkrétně se jedná o následující transkripci projevů:

- Poselství prezidenta republiky Jacquese Chiraca adresované prezidentovi Federace Spojených arabských emirátů šejku Chalífovi bin Zayedovi Al Nayhanovi k podpisu mezivládní dohody o zřízení univerzálního muzea Louvre Abu Dhabi, ze dne 6. března 2007,
- Prohlášení prezidenta republiky Françoise Hollanda k muzeu Louvre v Abú Zabí v Paříži 29. dubna 2014,
- Prohlášení prezidenta republiky Françoise Hollanda o muzeu Louvre v Abú Zabí a ochraně kulturního dědictví v Abú Zabí dne 3. prosince 2016 a
- Projev prezidenta republiky Emmanuela Macrona při slavnostním otevření Louvru v Abú Zabí ve Spojených arabských emirátech, ze dne 8. listopadu 2017.

2 Případová studie Louvre Abú Dhabí

Louvre Abú Dhabí je pozoruhodným příkladem kulturní diplomacie Francie i SAE. Leitmotivem celé spolupráce je totiž cnostný příslib mezikulturního dialogu, otevřenosti a vzájemného respektu k náboženství, který je nezbytný pro podporu mírových vztahů. V konkrétní rovině hovoří jednotliví francouzští představitelé o muzeu jako symbolu „*dialogu mezi národy v duchu otevřenosti, tolerance a respektu*“, „*sblížení kultur*“, „*mostu mezi Východem a Západem, místem dialogu a výměny, prostoru, kde se můžeme setkávat, abychom ocenili krásu a bohatství našeho společného kulturního dědictví*“, „*projektu sdílených hodnot*“ nebo „*synkretismu*“ (Chirac, 2007; Hollande, 2014 a 2016; Macron, 2017). V tomto duchu je muzeum koncipováno na hodnotách univerzalizmu. Takové poslání, mimo projevy francouzských prezidentů, stojí v nadpisu samotné bilaterální smlouvy a poukazuje na široké spektrum vystavených technik v oblasti muzeografie² (výtvarné a dekorativní umění, archeologické artefakty, audiovizuální prostředky) z různých období i geografických oblastí (Décret n° 2008-879, 2008).

Druhou symbolickou rovinou, která vstupuje do popředí především po událostech Arabského jara, a která se odráží v oficiálním narativu, je boj proti tmářství a extremismu. Tehdejší francouzský prezident François Hollande (2016) komentoval význam ochrany kulturního dědictví slovy: „*[dědictví] je ohroženo a zničeno barbarstvím a fanatismem*“ nebo „*v dnešní době dochází ke konfliktu mezi civilizací, humanitou a tím, co představuje, a barbarstvím*“ a vykresluje muzeum jako „*poselství dialogu, míru, porozumění a inteligence*“. Zároveň popisuje situaci na Blízkém východě, který je „*tak neklidný, tak rozvrácený, a vysílá poselství míru, tolerance a také ochrany. Musíme chránit lidi, ... civilní obyvatelstvo, které je ohroženo válkou nebo terorismem Současně s ochranou lidí musíme chránit i naše dějiny, naše kultury, naše civilizace, abychom ukázali, že všechny jsou jednou*“ (Hollande, 2016). O necelý rok později se v podobném duchu vyjádřil prezident Emmanuel Macron (2017) zdůrazňující myšlenku muzea, potažmo roli Francie, která stojí po boku SAE „*v boji proti veškerému tmářství*“.

Obzvlášť stojí za povšimnutí důraz na francouzský jazyk, charakteristický pro kulturní diplomacii, v projevu prezidenta Macrona při slavnostním otevření muzea. Propagací

.....
² Muzeografie označuje aplikaci poznatků a postupů, prostřednictvím kterých se uskutečňuje tvorba expozic v muzeích. Zahrnuje celý proces přípravy výstavy, od plánování konceptu, přes výběr artefaktů, vývoj a navrhování výstavních prostor, až po instalaci a prezentaci samotné výstavy.

francouzského jazyka se Francie totiž snaží získat pozici globální kulturní velmoci a posílit svůj vliv a prestiž na světové scéně. V tomto kontextu prezident Macron (2017) zmínil „*boj za jazyk, francouzský jazyk, který chci, aby byl silnější a vyzařoval zde i v celém regionu ... Mám tajný sen, ..., že francouzština znovu získá své místo ve vašem středním školství a všude ve veřejných školách, a já udělám vše, co bude v mých silách, abych tomu napomohl.... Chci silnou frankofonii, protože chci frankofonii, která s vámi povede tento boj v Africe, na Blízkém a Středním východě, boj proti tmářství. Francouzština je jazykem rozumu, je jazykem světla, je jazykem této kopule, protože to není uzavřený jazyk, je to jazyk, který byl utvářen všemi kontinenty, kde byl, protože frankofonní svět už nesmí být jazykem komplexů, komplexů těch, kteří kolonizovali, nebo těch, kteří dekolonizovali*“. Macronův důraz na francouzský jazyk, potažmo frankofonii v jeho projevu odráží dlouhodobý závazek Francie v oblasti kulturní diplomacie a její snahu zaujmout pozici globálního kulturního lídra.

V kontrastu s tímto oficiálním diskurzem stojí do jisté míry perspektiva kritické veřejnosti ve Francii, která na zmíněnou spolupráci nahlíží jako na strategické posilování francouzského vlivu v oblasti Blízkého východu (Kazerouni, 2015). Se samotným posláním muzea je spojena kontroverze ohledně univerzalistických hodnot Francie, které zdůrazňuje oficiální diskurz. Pod záštitou zdánlivě univerzalistických hodnot, kritické argumenty veřejnosti vyzdvihují francouzský partikularismus nebo mesianismus, v němž tato západní kulturní instituce exportuje své kulturní hodnoty a označují partnerství za kulturní imperialismus Francie (Lavergne, 2017). Navíc, zmíněné šíření francouzského jazyka odráží dlouholetou tradici francouzské kulturní politiky v zahraničí. Z tohoto pohledu se jeví Louvre Abú Dhabí jako triumf francouzského jazyka a kultury.

Po formální stránce je muzeum Louvre Abú Dhabí výsledkem mezivládní dohody, kterou v březnu 2007 podepsal francouzský ministr kultury a komunikace Renaud Donnedieu de Vabres a jeho emirátský protějšek šejk Sultan Ben Al-Nahyane (Décret n° 2008-879, 2008). Otevření muzea, deset let po podpisu zmíněné dohody (2017), předcházely rozhovory zahájené v roce 2005 mezi SAE a muzeem Louvre na podnět francouzské vlády v souvislosti s vytvořením kulturní čtvrti na ostrově Saadiját (Kazerouni, 2015). Za myšlenkou vzniku muzea stojí otec současné hlavy státu SAE a zakládající prezident federace šejk Chalífa bin Zayed Al Nayhan a tehdejší francouzský prezident Jacques Chirac (Hollande, 2014; Macron, 2017). Původní délka dohody na třicet let a šest měsíců byla v prosinci 2021 prodloužena do roku 2047 (RFI, 2021). S ohledem na charakter partnerství je kultura bezesporu zásadním prvkem státního aparátu Francie. Kromě vládních institucí, které poskytly rámec tomuto projektu, vznikla akciová společnost, sdružující dvanáct hlavních francouzských

kulturních institucí³, s cílem dohlížet na právní a finanční otázky spojené s tímto projektem a zapůjčovat umělecká díla z francouzských národních sbírek (Décret n° 2008-879, 2008). K projektu se později připojili i další francouzští partneři z oblasti kultury, mezi nimiž je Národní knihovna Francie nebo Národní archeologické muzeum – Saint Germain en Laye (Dive, 2023). Mezi klíčové kompetence agentury France Muséums patří poskytování služeb ve vědecko-kulturní, technické, strategické, organizační oblasti včetně pomoci v rámci vypracování „*architektonického, technického a muzeografického programování*“ (Décret n° 2008-879, 2008). Rozsáhlé zapojení Agentury odráží také podílení se na inventarizaci sbírek, akviziční strategii, a především poskytování poradenských služeb. V zájmu zajištění vysokého standardu mezinárodních muzeí, mezi které se řadí pařížský Louvre, Agentura současně dohlíží na odborné vzdělávání a výběr personálu muzea (Décret n° 2008-879, 2008).

Právě podmínky zapojení Agentury do celého projektu a způsoby kontroly včetně míry zapojení francouzské strany ilustrují její dominantní postavení. Je signifikantní, že upřednostňuje francouzské pracovníky před místními. Tento faktor může mít potenciálně významný a znepokojivý dopad na místní pracovníky, především ze střední vrstvy, která je totiž důležitým pilířem zajišťující politickou stabilitu (Kazerouni, 2015). Na jednu stranu může zaměstnávání francouzských pracovníků v muzeu oslabit roli střední třídy v SAE a vytvářet podhoubí pro zvětšení třídních rozdílů, které mohou v krajním případě vyústit v oslabení sociální struktury země. Na druhou stranu zahraniční pracovníci bezproblémově spolupracují s vládou SAE, a proto je předmětem diskusí, zda nemá takový výběr pracovníků nepříznivý vliv na posilování autoritářství vlády SAE. Současně tímto Francie vysílá signál, že SAE není schopna poskytnout vlastní „kvalifikované“ lidské zdroje a musí se spoléhat na „zkušené“ zahraniční pracovníky (Kazerouni, 2015). V této rovině lze spatřovat náznaky francouzské nadřazenosti, která jediná je nositelkou expertízy.

Dle smlouvy se Francie zavazuje pořádat dočasné výstavy v mezinárodní kvalitě po dobu patnácti let od otevření muzea, a to se souhlasem SAE. Jednotlivé výpůjčky jsou předmětem zvláštních smluv a obsahují doložku přiznávající francouzským soudům výlučnou pravomoc rozhodovat případné spory (Décret n° 2008-879, 2008). Prvních patnáct předává Agentura know-how straně SAE a od šestnáctého roku smlouva předpokládá, že bude dosaženo srovnatelné vědecké a kulturní úrovně, aby mohla franšíza fungovat samostatně. Současně francouzská strana učinila závazek, že od otevření muzea po dobu deseti let bude v galeriích muzea vystavovat předměty

.....
³ Agentura France Muséums sdružuje vyjma Francouzské republiky a také následující veřejné subjekty: Centre national d'art et de culture Georges-Pompidou, Guimetovo muzeum, Chambord, Město hudby, Muzeum Orsay, Muzeum Louvre, Muzeum na nábřeží Branly, Rodinovo muzeum a Versailles

z muzea Louvre a dalších významných francouzských muzeí (Décret n° 2008-879, 2008). Po skončení desetiletého období již nebudou prezentována díla z francouzských sbírek, s výjimkou dočasných výstav. Smlouva rovněž upravuje kontrolu bezpečnostních a konzervačních standardů a opravňuje pověřené zástupce Agentury kdykoliv ověřit jejich dodržování (Décret n° 2008-879, 2008).

V otázce finančních podmínek jsou plánované celkové náklady spojené s úhradou za půjčená umělecká díla, speciální výstavy a muzejního know-how ve výši 974,5 milionů eur, z nichž dvě třetiny získá Louvre a tucet dalších francouzských kulturních institucí (Chaverou, 2017). Prodloužení smlouvy přinese dodatečných 165 milionů eur (RFI, 2021). Propůjčení licence na ochrannou známku nejnavštěvovanějšího muzea na světě, které evokuje francouzské muzejní i kulturní dědictví, ve výši 400 milionů eur během 30 let připadne muzeu Louvre. Dále smlouva předpokládá úhradu od Abú Dhabí ve výši 190 milionů eur za zapůjčení děl na uvedenou dobu deseti let (Décret n° 2008-879, 2008).

Právě tento bod se stal předmětem ostré kritiky (paradoxně) z řad představitelů muzeí ve Francii již od počátku projektu, kteří pokládali za problematickou komodifikaci kultury. Velmi výstižně tento pohled odráží článek podepsaný bývalou ředitelkou Francouzských muzeí Françoise Cachinovou s názvem „*Muzea nejsou na prodej*“ (France Culture, 2007). V tomto duchu byly výčitky namířeny proti samotnému záměru franšízy muzea, který pod rouškou kulturní spolupráce podtrhuje primárně ekonomické a diplomatické zájmy. Ačkoliv je zřejmé, že z takové spolupráce zřejmě těží obě strany, neboť dobrovolně podepsali dohodu, řadu reakcí vyvolalo jednostranně výhodnější partnerství ve prospěch Francie zejména z ekonomického hlediska.

Nutno dodat, že pro SAE značka Louvre otevřela cestu k dalšímu budování svébytné národní značky, která se vyznačuje ekonomickou modernitou s výjimečnou kulturní infrastrukturou. Dalším význačným přínosem je bezesporu intenzivní rozvoj kulturní turistiky, která přitahuje relativně movité a vzdělané turisty a zapadá do modelu cestovního ruchu SAE. Turistika představuje ekonomický zdroj s velkým potenciálem, a je proto alternativou pro jiná upadající odvětví. Navzdory kovidové krizi, od otevření v listopadu 2017 navštívilo muzeum více než 3,7 milionu návštěvníků (Dive, 2023). Budování kulturní spolupráce upevnilo rovněž status SAE jako spolehlivého diplomatického partnera na Blízkém východě. Kazerouni (2015) upozorňuje, že díky spolupráci s francouzskou vládou a muzeem Louvre se vláda SAE může prezentovat jako symbol modernity a pokroku, přestože pokulhává v oblasti lidských práv a demokratických svobod. V konečném důsledku se může zdát, že Francie legitimizuje

autoritářský režim SAE tím, že mu poskytuje zástěrku kulturní legitimacy, což je přinejmenším znepokojující.

Závěr

Tato stať se zabývala partikulární dimenzí zahraniční politiky, a to francouzskou kulturní diplomacií a jejím ztělesněním v podobě muzea Louvre v Abú Dhabí. Na tomto příkladu byly sledovány hlavní rysy francouzské kulturní diplomacie z hlediska rámce spolupráce a jejího obsahu. Nicméně následující závěry je třeba interpretovat s určitou rezervou, neboť vycházejí pouze z jediného případu a je otázkou, do jaké míry jsou zobecnitelné.

Provedená analýza naznačuje, že významným rysem francouzské kulturní diplomacie je spojení vlády a kultury v oblasti exportu kultury a navazování kulturní spolupráce v zahraničí. Francouzská vláda tak strategicky využívá kulturní zdroje k prosazování svých hodnot a jazyka v SAE. Navzdory oficiálnímu narativu, který profiluje Louvre Abú Dhabí jako univerzální muzeum zahrnující kulturní projevy lidstva, se muzeum do určité míry jeví jako nositel francouzské identity a specifické povahy kulturních artefaktů. Je proto paradoxní, že ruku v ruce s tím je muzeum prezentováno jako výrazný faktor podporující šíření francouzského jazyka. Francie má klíčové slovo ve všech oblastech upravených v uzavřené smlouvě. V neposlední řadě z této spolupráce výrazně ekonomicky benefituje tím, že propůjčuje muzeu obchodní značku Louvre.

Celkově představuje franšíza muzea Louvre Abú Dhabí důležitý mezník v kulturní diplomacii, který přinesl doposud nevídaný rozměr fungování mezivládní kulturní spolupráce. Kulturní vztahy tak otevřely dveře dlouhodobým investicím na Blízkém východě. Lze konstatovat, že z tohoto hlediska se jeví kulturní diplomacie Francie jako relativně úspěšná a ukazuje ekonomickou „sílu“ muzea, které je zároveň nástrojem měkké moci.

Seznam literatury

- Carta, C., & Higgott, R. (2019). *Cultural Diplomacy in Europe*. Springer.
- Chaverou, É. (2017, November 7). *Le prix du Louvre à Abu Dhabi*. France Culture. <https://www.radiofrance.fr/franceculture/le-prix-du-louvre-a-abu-dhabi-8877622>
- Chirac, J. (2007, 6. května). *Message de M. Jacques Chirac, Président de la République, adressé au cheikh Khalifa bin Zayed Al Nayhan, Président de la Fédération des Emirats arabes unis, sur la signature de l'accord intergouvernemental créant le Musée universel du Louvre Abou Dabi, le 6 mars 2007*. <https://www.elysee.fr/jacques-chirac/2007/03/06/message-de-m-jacques-chirac-president-de-la-republique-adresse-au-cheikh-khalifa-bin-zayed-al-nayhan-president-de-la-federation-des-emirats-arabes-unis-sur-la-signature-de-laccord-intergouvernemental-creant-le-musee-universel-du-louvre-abou-dabi-l>
- Clarke, D. (2020). Cultural Diplomacy. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.543>
- Cooper, A. F., Heine, J., & Thakur, R. (2013). *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*. Oxford University Press.
- Dive, L. (2023, April 25). *Au Louvre Abu Dhabi "les visiteurs se déplacent aujourd'hui autant pour voir le bâtiment que pour les œuvres du musée."* Journal Des Français à L'étranger. <https://www.francaisletranger.fr/2023/04/25/au-louvre-abu-dhabi-les-visiteurs-se-deplacent-aujourd'hui-autant-pour-voir-le-batiment-que-pour-les-oeuvres-du-musee/>
- France Culture. (2007, 5. ledna). *Les musées sont-ils à vendre ?*. <https://www.radiofrance.fr/franceculture/podcasts/du-grain-a-moudre/les-musees-sont-ils-a-vendre-3050937>
- Goff, P. M. (2017). The Museum as a Transnational Actor. *Arts & International Affairs*, 2(1). <https://doi.org/10.18278/aia.2.1.7>
- Décret n° 2008-879 du 1er septembre 2008 portant publication de l'accord entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement des Emirats arabes unis relatif au musée universel d'Abou Dabi, signé à Abou Dabi le 6 mars 2007 (1)
- Gombault, A., & Selles, D. (2018). Company Profile: Louvre Abu Dhabi: A Radical Innovation, But What Future for French Cultural Influence? *International Journal of Arts Management*, 20(3), 83–94. <http://www.jstor.org/stable/44989739>
- Hollande, F. (2014, 29. dubna). *Déclaration de M. François Hollande, Président de la République, sur le musée du Louvre d'Abou Dabi, à Paris le 29 avril 2014*.

<https://www.elysee.fr/francois-hollande/2014/04/29/declaration-de-m-francois-hollande-president-de-la-republique-sur-le-musee-du-louvre-dabou-dabi-a-paris-le-29-avril-2014>

Hollande, F. (2016, 4. prosince). *Déclaration de M. François Hollande, Président de la République, sur le musée Louvre Abou Dabi et sur la protection du patrimoine culturel, à Abou Dabi le 3 décembre 2016*. <https://www.elysee.fr/francois-hollande/2016/12/03/declaration-de-m-francois-hollande-president-de-la-republique-sur-le-musee-louvre-abou-dabi-et-sur-la-protection-du-patrimoine-culturel-a-abou-dabi-le-3-decembre-2016>

Kazerouni, A. (2015). Musées et soft power dans le Golfe persique. *Pouvoirs*, 152(1), 87. <https://doi.org/10.3917/pouv.152.0087>

Lane, P., Laurent Fabius, Ellis, V., & Darcos, X. (2013). *French scientific and cultural diplomacy*. Liverpool University Press.

Lavergne, M. (2017). Géopolitique de Dubaï et des Émirats arabes unis, de William Guéraiche. *Les Cahiers D'EMAM*, 29. <https://doi.org/10.4000/emam.1355>

Lincot, E. (2021). *Géopolitique du patrimoine*. MkF Éditions.

Lombard, A. (2022). *La diplomatie culturelle*. Que sais-je?

Macron, E. (2017, 9. listopadu). *Discours du Président de la République, Emmanuel Macron, lors de l'inauguration du Louvre Abu Dhabi, Émirats arabes unies*. <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2017/11/09/discours-du-president-de-la-republique-emmanuel-macron-lors-de-l-inauguration-du-louvre-abu-dhabi-emirats-arabes-unies>

Nye, J. S. (2012). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Knowledge World.

RFI. (2021, December 5). *Lucrative Louvre Abu Dhabi contract extended to 2047*. <https://www.rfi.fr/en/culture/20211205-lucrative-louvre-abu-dhabi-contract-extended-to-2047-emmanuel-macron-gulf-tour-middle-east-art-museum>

Sylvester, C. (2015). *Art/Museums*. Routledge.

Tomalová, E. (2008). *Kulturní diplomacie*. Ústav mezinárodních vztahů.